

ТАЪЛИМ МУҲИТИДА ПЕДАГОГИК ФАОЛИЯТНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

Аширбек Мустафаевич Суяров

Чирчиқ давлат педагогика институти ўқитувчиси

Бегзода Мардонбек қизи Шамситдинова

Чирчиқ давлат педагогика институти талабаси

Назокат Рустам қизи Абдурахманова

Чирчиқ давлат педагогика институти талабаси

Худойберган Зокиржон ўғли Раҳманов

Чирчиқ давлат педагогика институти талабаси

АННОТАЦИЯ

Мақолада Таълим муҳитида педагогик фаолиятни такомиллаштириш йўналишлари ёритилган. Шунингдек ушбу педагогик фаолиятни такомиллаштириш орқали ўқувчиларнинг таълимни ўзлаштирилишига шарт-шароитлари масаласи муҳокама этилган.

Калит сўзлар: Таълим муҳити, таълим сифати, таълим самарадоригини ошириш, иқтисодиётни рақамлаштириш, кадрлар тайёрлаш тизими, бозор муносабатлари ривожланиш, ахборотлаштириш, ишлаб чиқариш корхоналари, ижтимоий соҳа, иқтисодиёт тармоқлар, коммуникатив.

ABSTRACT

The article describes the directions of improvement of pedagogical activity in the educational environment. The conditions for students to master education by improving this pedagogical activity were also discussed.

Keywords: Educational environment, quality of education, improving the efficiency of education, digitalization of the economy, education system, development of market relations, informatization, manufacturing enterprises, social sphere, sectors of the economy, communications.

КИРИШ

Мамлакатимизда таълим-тарбия тизимини янги босқичга кўтариш, педагог кадрлар тайёрлаш сифатини илғор

халқаро стандартлар асосида такомиллаштириш ва олий педагогик таълим билан қамров даражасини ошириш борасида изчил чора-тадбирлар амалга ошириб келинмоқда. Жумладан, мактабгача таълим қамровининг ошиши, 11 йиллик умумий ўрта таълим тизимининг жорий қилиниши ҳамда олий маълумотли кадрлар тайёрлаш кўламининг кенгайиши муносабати билан юқори малакали мутахассисларга нисбатан юзага келаётган эҳтиёжни ўз вақтида таъминлаш мақсадида сўнгги йилларда педагог кадрлар тайёрлашга ихтисослашган 1 та хорижий ва 4 та маҳаллий олий таълим муассасаси фаолияти йўлга қўйилди, мазкур таълим соҳаси бўйича хорижий давлатлар билан қўшма таълим дастурлари ташкил этилди.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

Шу билан бирга, ижтимоий соҳа ва иқтисодиёт тармоқлари учун юқори малакали кадрлар етказиб бериш борасида ўтказилган таҳлил натижалари аввало таълим соҳаси учун кадрлар тайёрлаш сифатига эътиборни кучайтириш, соҳада илғор хорижий тажрибани кенг жорий этиш, педагогик таълим инфратузилмасини яхшилаш зарурлигини кўрсатмоқда. Иқтисодиётни рақамлаштириш таълим муҳити шароитида ватанимизнинг порлоқ келажаги учун ёш авлодни ҳар томонлама етук, баркамол инсон қилиб вояга етказишда ўқитувчининг касбий билими, фаолият техникаси мутлақо янгиланиб, ҳозирги замон талабларига жавоб бера оладиган даражада бўлиши керак. Дарс жараёнларини самарали ташкил этишнинг янгича педагогик ҳамда психологик технологияси ва жаҳон тажрибасига таянган ҳолда айрим методик йўл-йўриқларни ўз фаолиятимизда синовдан ўтказдик. Таълим самарадорлигини ошириш бевосита таълимтизимидаги камчилик ва муаммоларни бартараф этиш, асосий йўналишларни лойиҳалаш билан амалга оширилади. Жумладан, мазкур камчилик ва муаммолар қаторига кадрлар тайёрлаш тизимини бозор муносабатлари ривожланиш хусусиятлари асосида шакллантирилмаганлиги, таълимда моддий техникавий базани етарли эмаслиги, таълим ихтисосликлари бўйича педагогик кадрларни етишмаслиги, сифатли ўқув – услубий ва илмий адабиёт ҳам дадидактик материалларнинг камлиги, таълим тизими, фанвайшлабчиқариш ўртасида пухта ўзаро ҳамкорликни етарли эмаслиги, иқтисодий таълим тизимидаги камчиликлар сирасига киради. Мазкур муаммоларни бевосита таълимда ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш тармоқларидарақобатлаша оладиган мутахассис кадрлар ва меҳнат бозорида иқтисодий ижобий ўсишга

эришиш орқали бартараф этиш мумкин. Таълим муассасаларида фаолият кўрсатаётган педагоглар ўқитиш шакллари оптимал даражада ташкил этишни, баркамол шахсни шакллантириш назариясини турли янги ғоялар билан бойитишни пухта билиши лозим. Демак, таълим тизимини техник жиҳатдан жиҳозлаш вазифаси ҳам муҳим муаммолардан ҳисобланади. Бугунги кунда ҳар бир мутахассис учун асосий касбий-меъёрий кўрсаткич – бу биринчи навбатда ўз ҳолатини, малака ва кўникмасини ривожлантириб ишлаб чиқариш жараёнда бунёдкор сифатида ҳис этиши ва англаб етишидир. Иқтисодий рақамлаштириш шароитида иқтисодий билимларнинг ўзлаштирилиши ишлаб чиқариш жараёни муваффақиятини кафолатловчи омиллар, малакали иқтисодчи мутахассисларни танлай билиш, уларнинг имкониятларидан оқилона фойдаланиш ва мавжуд турли вазиятларда ҳал қилувчи қарорни қабул қилиш қобилиятининг шаклланишида муҳим пойдевор бўлиб хизмат қилади. Ахборотлаштирилган таълим муҳити шароитида олий таълимда юқори малакали кадрлар сифатида тайёрлаш бир қатор объектив омилларнинг мавжуд бўлишини тақозо қилади. Бизнинг назаримизда, улар қуйидагилардан иборатдир:

1. Иқтисодий рақамлаштириш соҳасида жамиятда таълим сифати ва самарадорлигини таъминловчи ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатларнинг мавжудлиги ва уларнинг амалда оширилиши.

2. Турли ўқув муассасалари, хусусан, иқтисодийга йўналтирилган академик лицей ва техникумларда ҳамда иқтисодий университетларида муайян мутахассисликлар моҳияти ва йўналишига мувофиқ келадиган фанларнинг ўқитилиши самарадорлигини ошириш.

3. Ахборотлаштирилган таълим муҳити шароитида иқтисодийга йўналтирилган таълим муассасаларида иқтисодий билим асосларини ўзида ифодалаган фанлар таълим йўналишлари бўйича давлат таълим стандартлари, дастурлар, дарслик ва ўқув қўлланмаларнинг яратилганлиги, уларда ахборот технологияларидан ва замонавий педагогика, психологиянинг илғор технологияларидан оқилона фойдаланишнинг йўлга қўйилганлиги.

4. Иқтисодий рақамлаштириш шароитида таълим ва ишлаб чиқариш корхоналари ўртасида интеграциянинг таъминланганлиги. Шунини алоҳида таъкидлаш лозимки, талабалар ўқув фаолиятининг самарадорлиги улар профессионал камолотининг муҳим шартларидандир. Бунда ўқув жараёнида илғор педагогик ва психологик технологиялардан қай даражада тўғри ва оқилона ташкил

этилганлиги катта аҳамиятга эга. Фикримизча, иқтисодчи - педагогларнинг касбий малакаларини оширишнинг энг бирламчи шартларидан бири – ҳар бир дарс жараёнини тўғри ташкил этиш ва унда ўқитишнинг замонавий ва ахборот технологияларидан ўринли фойдаланишдир. Давлат ҳужжатларида узлуксиз таълим тизимини такомиллаштириш, юксак касбий, маънавий ва ахлоқий талабларга жавоб берувчи, юқори малакали мутахассислар тайёрлаш тизимини яратиш кўзда тутилган. Шундай экан, халқнинг бой интеллектуал салоҳияти ва умумбашарий предметлар асосида замонавий маданият, иқтисодий фан, техника ва технологияларнинг ютуқлари асосида кадрлар тайёрлашнинг мукаммаллаштиришни шакллантириш Ўзбекистон тараққиётининг муҳим шартидир. Илғор ўқитувчилар иш тажрибасининг таҳлили шуни кўрсатадики, дарс жараёнида ўқувчилар билан бўлажак мулоқотни моделлаштириш жуда муҳим. Зеро, бу жараён дарснинг дидактик тамойилларини ҳар томонлама белгилаб беради, ўқитувчини ижодий фаолиятга йўналтиради, унда талабалар билан ўзаро ҳамкорликнинг мукаммал шаклларига нисбатан турли мулоқот моделларини такомиллаштириш имконияти пайдо бўлади. Мулоқотни моделлаштириш бевосита янги дарс олдида тезда бажарилиши мумкин, баъзан эса доимий характер касб этади. У ўқитувчига ўзининг дарс жараёнидаги коммуникатив муносабатини ва эмоционал хулқини, ҳис-туйғуларини олдиндан кўра билиш имкониятини яратади. Бўлажак мутахассислар педагогик маҳоратини шакллантиришда педагогнинг инноватсион фаолияти қуйидаги вазиятларда намоён бўлади: талабалар билан ижтимоий-психологик ҳамкорликка осон эришиш муаммоларини излаш; талабалар билан ўзаро ҳамкорликнинг ташкилий ва сермазмун бўлишида ҳар қандай салбий тўсиқларнинг пайдо бўлишига йўл қўймаслик; талабалар билан ўзаро муносабатда ўзининг шахсий инсоний фазилатларини намоён этиш; талабалар жамоаси билан яхлит ўзаро ижобий муносабатни ташкил этиш; таълим ва тарбия тизимида таъқиқланган педагогик талабларни қўлламаслик, аксинча янги, синалган, технологик жиҳатдан мукаммал деб топилган педагогик талабларни кўпайтириш; педагог ташқи кўриниши билан (орасталик, тартиблилик, фаоллик, хушмуомалалик, муошарат одоби ва ҳоказо) коммуникатив муносабатни таъминлашга эришиши; ўзаро ҳамкорликнинг нутқий ва новербал воситаларини (мимика, пантомимика, маъноли қараш) қўллаш орқали муносабатга фаол киришиш; талабалар жамоасига ўзининг хайрихоҳлигини, мойиллигини, дўстлигини «намойиш этиш»; талабалар билан мулоқотда педагогик фаолиятнинг ёрқин ва эътиборни тортадиган

мақсадларини кўя билиш ва уларга эришиш йўлларини кўрсатиш; талабаларнинг ҳар хил вазиятларда ички кайфиятларини, ҳис туйғуларини тушуниш лозим.

ХУЛОСА

Умуман, педагогик жиҳатдан тўғри уюштирилган ҳар қандай фаолият талабанинг ривожланишига ижобий таъсир кўрсатади. Раҳбарлик қилинмаган фаолият эса бир ёқлама ёки салбий таъсир этиши мумкин. Шундай қилиб, инсон тараққиётининг илмий концепцияси инсон камолотига таъсир этадиган омилларни таҳлил этиб, инсон камолоти ва унинг шахсини шакллантиришни ягона ва бир бутун жараён эканлигини таъкидлайди. Бу жараёнда инсоннинг фаоллигига катта ўрин берилади. У фаоллиги билан ўз шахсини шакллантира олади.

REFERENCES

1. Ҳамдамова М. Тарбиявий ишлар методикаси. Тошкент – “Фан ва технология”, 2012. 66-100 Б.
2. Сафарова Р.Ғ. ва бошқ. Истикболдаги таълим мазмунини модернизациялашнинг дидактик асослари. Т.: “Фан” – 2009. 180-188 Б.
3. Суяров А М ва Мусурмонов Р// ФАН ВА ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМНИНГ АСОСИЙ МАСАЛАЛАРИ//“Мақтаб ва хаёт” илмий методик журнал Махсус сон 17-бет. 2021 йил №2
4. Суяров А. М. ва Рахмонов. Х.3// FINANCIAL SYSTEM AND FINANCIAL POLICY.//“Novatour Publication” Journal NX ISSN:2581-4230 www.journalnx.com 2021 yil
5. Суяров А. М. ва К.М.Хуррамов// Молия тизими ва молиявий сиёсатда пул кредит тизими, банклар ва уларнинг бозор иктисодиётидаги роли//“SCIENCE AND EDUCATION” scientific jurnal ISSN 2181-0842 VOLUME 2, SPECIAL ISSUE 1 MAY 2021 229-237 betlar
6. А. М. Суяров//“Креативлик” ва “Педагогик креативлик” тушунчаларининг моҳияти ва уни педагогик қўллаб-қувватлаш//“EVROASIAN JOURNAL OF ACADEMIC RESEARCH” ISSN:2181-2020 Volume 1, Issue 9 December 2021 852-856 бетлар
7. Р. Мусурмонов А.Суяров //Таълим жараёнида замонавий ёндашув имкониятлар//”Халқ таълими” ISSN 2181-7839 2-сон 2022 52-55 бетлар

8. Хуррамов К.М., Расулов А.Н. Ўқитувчи ва ўқувчилар уртасидаги низоларни олдини олишнинг педагогик шарт-шароитлари. Муғаллим ҳэм узликсиз билимлендириў Илмий-методикалық журнал ISSN 2181-7138 № 4/1 2021 жыл нашр этилди.
9. Расулов А.Н. Умумий ўрта таълим мактабларида замонавий таълим класстери шароитида иқтисодиёт билим асослари фани ўқитишнинг зарурлиги “ Халқ таълими” Ўзбекистон Республикаси Халқ Таълими Вазирлиги илмий-методик журнали ISSN 2181-7839 №2 2022 йил нашр этилди
10. Расулов А.Н. Замонавий таълим класстери шароитида иқтисодиёт билим асослари фанини ўқитиш методикасини такомиллаштириш Муғаллим ҳэм узликсиз билимлендириў Илмий-методикалық журнал ISSN 2181-7138 №2/1 2022 жыл нашр этилди.
11. Расулов А.Н. . Замонавий таълим класстери шароитида иқтисодиёт билим асослари фанини ўқитиш методикасини такомиллаштириш . Ўзбекистон Республикаси Олий ва Ўрта Махсус Таълим Вазирлиги Ўзбекистон Республикаси Инновацион Ривожланиш Вазирлиги Тошкент вилояти Чирчиқ давлат педагогика институти “Янги Ўзбекистонда педагогик таълим инновацион кластерини ривожлантириш истиқболлари” мавзусидаги халқаро илмий-амалий анжуманда маъруза қилинди .2022 йил 20-21-май
12. Расулов А.Н. Иқтисодий билим асослари бўйича фан ойлигини ўтказиш юзасидан методик тавсия .Таълим,Фан ва Инновация маънавий -маърифий ,илмий-услубий журнали ISSN 2181-8274 №1 2022 йил нашр этилди.

